

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Олена ГРИБАНОВА

«18» вересня 2024

**ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА ТА
СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ В ГРОМАДІ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки фахових молодших бакалаврів

галузі знань: 23 соціальна робота

спеціальності: 023 соціальна робота

освітньо-професійної програми: соціальна адвокація

Укладач: Юлія ЯНЬКО

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії соціальної
роботи, педагогіки та адвокації
Протокол № 1 від «28» серпня 2024

Голова ЦК Грига Олена МАЛОВІЧКО
(підпис) (ім'я, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від «18» вересня 2024
Заступник директора з НМР

Ходаковська Альона ХОДАКОВСЬКА
(підпис)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань соціальна робота (шифр і назва)	Нормативна	
Розділів – 2	Спеціальність Соціальна робота (шифр і назва)	Рік підготовки: 3	
Загальна кількість годин — 90			6 -й сем
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття освіти: – 1,5 год	Освітньо-професійна програма Соціальна адвокція (якщо програм декілька, вписати назви усіх програм)	год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		год.	24 год.
	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	54 год.
		Вид контролю:	
		залік	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Практикум з розвитку волонтерства та соціальної згуртованості в громаді» є формування у студентів системного розуміння значення волонтерської діяльності та соціальної згуртованості як інструментів соціального розвитку. Дисципліна спрямована на розвиток у студентів знань, умінь і навичок, необхідних для організації, планування та реалізації волонтерських ініціатив, спрямованих на зміцнення соціальної єдності громад.

Основним завданням є забезпечення теоретичної підготовки студентів з питань розвитку волонтерства, ознайомлення з основами формування ефективних волонтерських команд, техніками залучення ресурсів, побудови партнерств і впровадження інновацій у соціальні проєкти. Особлива увага приділяється навчанню студентів комунікаційним навичкам, необхідним для роботи в команді та з різними соціальними групами, включаючи вирішення конфліктів.

Важливим аспектом є розвиток практичних компетенцій, пов'язаних із плануванням, моніторингом та оцінкою ефективності соціальних ініціатив. Студенти навчаються аналізувати потреби громади, створювати довгострокові стратегії для розвитку волонтерського руху, а також розробляти індивідуальні та групові плани дій для досягнення конкретних соціальних цілей. Дисципліна сприяє вихованню лідерських якостей, ініціативності та мотивації до активної участі у волонтерській діяльності, надаючи студентам інструменти для реалізації їхнього потенціалу в соціальній сфері.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває **програмні компетентності** (з ОПП):

ЗК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальної роботи, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 11 Здатність діяти у відповідності з принципами академічної доброчесності.

СК 11 Здатність аналізувати та оцінювати результати професійної діяльності.

СК 16. Здатність виявляти і залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для виконання завдань професійної діяльності.

СК 17 Здатність до застосування методів самоменеджменту для організації власної професійної діяльності та налагодження діяльності соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу

СК 18 Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.

Програмні результати навчання, які досягаються за допомогою вивчення дисципліни (з ОПП):

РН 11. Аргументувати шляхи подолання проблем та обирати методи їх вирішення.

РН 14. Планувати, аналізувати, контролювати та оцінювати власну роботу та роботу інших осіб у спеціалізованому контексті.

РН 18. Виявляти та залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для виконання завдань професійної діяльності.

РН 19 Застосовувати методи самоменеджменту для організації власної професійної діяльності та налагодження діяльності соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

РН 21 Визначати потенційні групи ризику споживачів соціальних послуг, які потребують адвокації соціального працівника у різних установах.

РН 22 Розробляти соціальні адвокаційні кампанії, налагоджувати ефективну міжвідомчу комунікацію

РН 24 Володіти навичками якісного академічного письма та дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Практикум з розвитку волонтерства та соціальної згуртованості в громаді» має структурно-логічні зв'язки із такими навчальними дисциплінами, як «Технології професійної комунікації в соціальній роботі», «Трудове право», «Історія соціальної роботи», «Вступ до спеціальності». Отримані знання забезпечують формування системного уявлення про взаємодію соціальних процесів, активізацію громадських ініціатив і волонтерської діяльності, спрямованої на посилення соціальної згуртованості.

2. Програма навчальної дисципліни

Лекція 1: Вступ до волонтерства та соціальної згуртованості

Мета: Ознайомлення студентів із основними принципами волонтерства, його значенням для громади та роллю згуртованості у розвитку суспільства.

Зміст лекції:

- Що таке волонтерство: визначення та основні риси.
- Соціальна згуртованість: поняття, важливість для суспільства.
- Приклади успішних волонтерських ініціатив (глобальних та локальних).

Інтерактивна вправа: Обговорення «Чому я хочу стати волонтером?»

Лекція 2: Мотивація волонтерів та її підтримка

Мета: Розкриття механізмів залучення волонтерів і підтримки їхньої мотивації.

Зміст лекції:

- Що мотивує людей до волонтерства: психологічні та соціальні аспекти.
- Методи підтримки мотивації: подяки, навчання, особистий розвиток.
- Психологічні підходи до роботи з волонтерами.

Інтерактивна вправа: Розробка плану заохочення волонтерів для конкретного проєкту.

Лекція 3: Формування волонтерських команд

Мета: Формування розуміння принципів ефективної роботи в команді.

Зміст лекції:

- Ролі у волонтерській команді: лідери, виконавці, комунікатори, організатори.

- Принципи підбору членів команди.
- Етапи розвитку команди: формування, встановлення правил, спільна робота.

Інтерактивна вправа: Групова робота: створення команди для реалізації соціального проєкту.

Лекція 4: Ефективна комунікація у волонтерських проєктах

Мета: Розвиток навичок комунікації в командах і з громадою.

Зміст лекції:

- Основи ефективної комунікації: активне слухання, чіткість висловлювань.
- Конфлікти: причини, способи вирішення, попередження.
- Особливості спілкування з різними аудиторіями (діти, пенсіонери, ВПО).

Інтерактивна вправа: Рольова гра з вирішення конфлікту в команді.

Лекція 5: Планування волонтерських ініціатив

Мета: Навчити студентів планувати і реалізовувати соціальні проєкти.

Зміст лекції:

- Постановка цілей і завдань проєкту.
- Етапи реалізації: підготовка, виконання, оцінка.
- Планування ресурсів: людських, матеріальних, фінансових.

Інтерактивна вправа: Розробка міні-проєкту волонтерської ініціативи.

Лекція 6: Залучення ресурсів та партнерств у волонтерстві

Мета: Ознайомлення студентів із принципами фандрейзингу та створення партнерств.

Зміст лекції:

- Що таке фандрейзинг: основи, приклади успішних кампаній.
- Як шукати партнерів: місцевий бізнес, міжнародні гранти, співпраця з НУО.
- Комунікація з донорами: звітування, подяка, підтримка зв'язків.

Інтерактивна вправа: Розробка ідеї фандрейзингової кампанії.

Лекція 7: Соціальна згуртованість: виклики та шляхи їх вирішення

Мета: Ознайомлення з перешкодами для соціальної згуртованості та способами їх подолання.

Зміст лекції:

- Перешкоди для згуртованості: соціальна нерівність, конфлікти, недовіра.
- Роль активних громадян у побудові згуртованої громади.
- Інструменти згуртування: заходи, інформаційні платформи, вирішення проблем.

Інтерактивна вправа: Групова дискусія: «Як об'єднати громаду для вирішення конкретної проблеми?»

Лекція 8: Інновації в соціальних проєктах та волонтерстві

Мета: Ознайомлення з сучасними підходами та технологіями у волонтерській діяльності.

Зміст лекції:

- Інноваційні платформи для координації волонтерів (мобільні додатки, соцмережі).
- Використання соцмереж для популяризації проєктів.
- Креативність у вирішенні соціальних проблем.

Інтерактивна вправа: Розробка онлайн-кампанії для соціального проєкту.

Лекція 9: Ефективність соціальних ініціатив: моніторинг та оцінка

Мета: Розвиток навичок оцінювання результатів соціальних ініціатив.

Зміст лекції:

- Методи оцінки ефективності: кількісні та якісні показники.
- Вплив соціальних ініціатив на громаду.
- Створення звітності: структура, ключові елементи.

Інтерактивна вправа: Розробка шаблону для звітності за волонтерським проєктом.

Лекція 10: Стратегії розвитку волонтерства та соціальної згуртованості в громаді

Мета: Допомогти студентам зрозуміти стратегічні підходи до розвитку волонтерства та згуртованості.

Зміст лекції:

- Стратегія розвитку волонтерської діяльності: аналіз потреб, довгострокові цілі, план дій.

- Підтримка ініціатив громади: технічна й організаційна допомога.

- Використання успішних кейсів для натхнення.

Інтерактивна вправа: Створення плану дій для розбудови волонтерського руху у власній громаді.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	у тому числі				
	усього	л	с/п	лаб.	сам.роб. інд.завд.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика волонтерства та соціальної згуртованості					
Тема 1. Вступ до волонтерства та соціальної згуртованості.	6	2	2		2
Тема 2. Мотивація волонтерів та її підтримка	6	2	2		2
Тема 3. Формування волонтерських команд.	5	2	2		1
Тема 4. Ефективна комунікація у волонтерських проєктах	6	2	3		1
Тема 5. Планування волонтерських ініціатив	7	2	3		2
Разом за змістовим модулем 1	30	10	12		8
Змістовий модуль 2. Планування, реалізація та оцінка волонтерських ініціатив					
Тема 6. Залучення ресурсів та партнерств у волонтерстві	6	2	2		2
Тема 7. Соціальна згуртованість: виклики та шляхи їх вирішення	7	2	3		2
Тема 8. Інновації в соціальних проєктах та волонтерстві	6	2	2		2
Тема 9. Ефективність соціальних ініціатив: моніторинг та оцінка	7	2	3		2

Тема 10. Стратегії розвитку волонтерства та соціальної згуртованості в громаді	6	2	2		2
Разом за змістовим модулем 2	32	10	12		10
Тестові завдання (ТЗ)	12				12
Інд.ДЗ	18				18
Усього годин	90	20	24		46

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до волонтерства та соціальної згуртованості.	2
2	Мотивація волонтерів та її підтримка	2
3	Формування волонтерських команд.	2
4	Ефективна комунікація у волонтерських проєктах	2
5	Планування волонтерських ініціатив	2
6	Залучення ресурсів та партнерств у волонтерстві	2
7	Соціальна згуртованість: виклики та шляхи їх вирішення	2
8	Інновації в соціальних проєктах та волонтерстві	2
9	Ефективність соціальних ініціатив: моніторинг та оцінка	2
10	Стратегії розвитку волонтерства та соціальної згуртованості в громаді	2
Разом		20

6. Теми семінарських занять (практичних/лабораторних)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інтерактивна вправа: есе	2
2	Інтерактивна вправа: Розробка плану заохочення волонтерів для конкретного проєкту	2
3	Інтерактивна вправа: Провести групову роботу — створити команду та розподілити ролі для реалізації соціального проєкту	2
4	Інтерактивна вправа: Провести рольову гру для вирішення конфлікту в команді	3
5	Інтерактивна вправа: Розробка міні-проєкту волонтерської ініціативи з урахуванням усіх етапів	3
6	Інтерактивна вправа: Розробка ідеї для фандрейзингової кампанії.	2
7	Інтерактивна вправа: Групово дискусія: "Як об'єднати громаду для вирішення конкретної проблеми?"	3
8	Інтерактивна вправа: Розробка онлайн-кампанії для соціального проєкту.	2
9	Інтерактивна вправа: Розробити шаблон для звітності за результатами волонтерського проєкту.	3
10		2
Разом		24

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Що таке "Волонтерство"	2

2	Різниця між волонтерством та іншими видами діяльності	1
3	Екскурс в історію розвитку волонтерства у світі	1
4	Про волонтерство ONLINE: напрями волонтерства із Закону	1
5	Загальна декларація волонтерів	1
6	Правила безпеки під час волонтерства	1
7	Що таке свідоме волонтерство?	1
8	Психологічні аспекти мотивації:	1
9	Принципи підбору членів команди та етапи її розвитку	1
10	Основи ефективної комунікації та комунікація з різними аудиторіями	1
11	Важливість комунікацій із донорами. Пошук партнерів і спонсорів	1
12	Перешкоди для соціальної згуртованості. Роль активних громадян	1
13	Вплив соціальних ініціатив на громаду. Створення звітності	1
14	Розробка стратегії волонтерської діяльності	1
15	Використання успішних кейсів	1
16	Тестові завдання (ТЗ)	12
17	Індивідуальне завдання (ІДЗ)	18
Разом		46

Індивідуальне завдання (ІДЗ)

1. Ознайомлення з сайтом Запорізької міської ради

Перейдіть за посиланням на офіційний сайт Запорізької міської ради:
<https://zp.gov.ua/uk>.

Ознайомтесь із розділом "Соціальні послуги".

2. Перегляд переліку соціальних послуг

На сторінці <https://zp.gov.ua/uk/page/socialni-poslugi> ознайомтесь із переліком соціальних послуг, що надаються населенню Запоріжжя.

3. Вибір соціальної послуги

Оберіть один з видів соціальних послуг, що надаються:

- Призначення та виплата державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами
- Призначення та виплата допомоги при народженні дитини
- Призначення та виплата допомоги на дітей одиноким матерям
- Призначення та виплата допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування
- Призначення та виплата державної допомоги при усиновленні дитини
- Призначення та виплата тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів
- Призначення та виплата державної соціальної допомоги

малозабезпеченим сім'ям

- Призначення та виплата допомоги на поховання особам з інвалідністю
 - Призначення та виплата компенсації для осіб, що надають соціальні послуги на непрофесійній основі
 - Відшкодування вартості послуги "муніципальна няня"
 - Допомога на дітей у багатодітних сім'ях
- Інші види допомог, що надаються згідно з вказаними умовами

4. Ознайомлення з порядком отримання послуги

Перейдіть за посиланням, яке вказано у правому стовпчику відповідної таблиці на сайті, і ознайомтесь з порядком отримання обраної послуги.

5. Завантаження бланка заяви на отримання соціальної послуги

Завантажте бланк заяви на отримання обраної соціальної послуги з відповідного посилання у правому стовпчику таблиці.

6. Заповнення заяви для гіпотетичної особи

Перегляньте зразок заповнення заяви та заповніть бланк самостійно для вигаданої особи, яка потребує цієї послуги. Зверніть увагу на ретельність та коректність заповнення особистої інформації у заяві.

ІДЗ складається з двох частин:

1. Теоретична складова (10 балів):

Розкрити питання:

- а) перелік категорій одержувачів послуги;
 - б) вичерпний перелік документів, необхідних для отримання послуги,
- а також вимоги до них;
- в) порядок та спосіб подання документів; г) строк надання послуги;
 - д) перелік підстав для відмови у наданні послуги;
 - е) перелік підстав для припинення надання послуги;
 - є) акти законодавства, що регулюють порядок та умови надання послуги.

2. Практична складова (10 балів): заповнити відповідні бланки документів самостійно для гіпотетичної особи, що

потребує цієї послуги.

НЕФОРМАЛЬНА /ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Визнанню підлягають результати навчання здобувача освіти, здобуті у неформальній та/або інформальній освіті, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому змістовному модулю (розділу), темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Загальний обсяг освітніх компонентів освітньо-професійної програми, що зараховуються здобувачу освіти за підсумками визнання результатів неформального та/або інформального навчання, не може перевищувати 25 відсотків відповідної освітньо-професійної програми.

Пропонуються он-лайн курси, семінари, вебінари, тренінги для самостійного навчання здобувачів освіти на таких загальновизнаних українських та світових навчальних платформах, як Prometheus (веб-адреса: <https://prometheus.org.ua/>), Edx (веб-адреса: <https://www.edx.org/>), EdEra (веб-адреса: <https://ed-era.com/>), Coursera (веб-адреса: <https://www.coursera.org/>), FutureLearn (веб-адреса: <https://www.futurelearn.com/>) тощо.

Результати навчання за напрямом неформальної та/або інформальної освіти здобувачів коледжу є альтернативою виконання індивідуального завдання (ІДЗ) з дисципліни. Студенти можуть обирати: або виконувати індивідуальне завдання (ІДЗ) з дисципліни, або пройти відповідний курс за напрямом неформальної та/або інформальної освіти. В обох випадках, незалежно від обраного студентами виду роботи, максимальна кількість балів за цей вид контролю становить 20 (двадцять) балів.

8. Види контролю і система накопичення балів

Поточний контроль знань		Самостійна робота Інд.завд.(ІДЗ) / Неформал. освіта	Залік	Сума
Модульна атестація № 1 (30 балів)	Модульна атестація № 2 (30 балів)			
Змістовий модуль 1 (Лекційні теми 1-6)	Змістовий модуль 2 (Лекційні теми 7-13)			
30	30	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою коледжу	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. **Германчук О. В.** Соціальна робота: принципи, методи, технології: навчальний посібник / О. В. Германчук, І. В. Грищенко. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2021. – 270 с.
2. **Бойко М.Д.** Право соціального забезпечення України: навчальний посібник – К.: Олан, 2020. – 312 с.
3. **Зеленська Т. В.** Волонтерство в Україні: соціальна відповідальність та правова регламентація: монографія / Т. В. Зеленська. – К.: Нова думка, 2022. – 176 с.
4. **Сеник І. Г.** Роль волонтерства у соціальній згуртованості громади: навчальний посібник / І. Г. Сеник. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. – 224 с.
5. **Ковчина І. М.** Основи соціально-правового захисту особистості: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності “соціальний педагог” / за заг. ред. докт. філос. наук, проф. А. О. Ярошенко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – 297 с.
6. **Долгов О. В.** Соціальна згуртованість і роль громадянського суспільства в Україні: навчальний посібник / О. В. Долгов. – Харків: ХНУ, 2021. – 208 с.
7. **Федорова В. В.** Проблеми розвитку соціальної згуртованості в умовах сучасної України: монографія / В. В. Федорова. – К.: Академвидав, 2020. – 296 с.
8. **Шаховська М. С.** Соціальні послуги та їх роль у розвитку громади: навчальний посібник / М. С. Шаховська. – Одеса: Одеський національний університет, 2019. – 154 с.
9. **Практикум з основ соціально-правового захисту особистості: навчальний посібник** / за ред. О.В. Лісовця, Г.Г. Бондаренко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020 – 47 с.
10. **Ковальчук Л. О.** Соціальні ініціативи в розвитку громад: методи та практики волонтерства: навчальний посібник / Л. О. Ковальчук. – К.: Освіта, 2020. – 272 с.

Додаткова:

1. **Чернишов О. В.** Основи соціальної роботи та волонтерства: навчальний посібник / О. В. Чернишов. – Київ: Вища школа, 2021. – 260 с.
2. **Шмідт Т. В.** Соціальна політика та правова підтримка волонтерів в Україні: монографія / Т. В. Шмідт. – Одеса: Південний видавничий дім, 2022. – 312 с.
3. **Романенко О. М.** Моделі розвитку соціальної згуртованості: практичні аспекти та реалії: навчальний посібник / О. М. Романенко. – Харків: ХНУ, 2020. – 224 с.
4. **Мороз Л. Г.** Волонтерська діяльність в Україні: правові аспекти та соціальна роль: підручник / Л. Г. Мороз. – Львів: ЛНУ, 2021. – 180 с.

5. **Гречаник М. І.** Соціальні послуги та їх організація в громадах: практичні аспекти / М. І. Гречаник. – Київ: Академвидав, 2021. – 280 с.
6. **Савчук І. М.** Вплив волонтерства на розвиток соціальних ініціатив в Україні: монографія / І. М. Савчук. – Львів: ЛНУ, 2020. – 196 с.
7. **Петренко О. Ю.** Стратегії соціальної згуртованості в контексті волонтерської діяльності: навчальний посібник / О. Ю. Петренко. – Одеса: ОНУ, 2021. – 252 с.
8. **Фоміна Т. А.** Основи соціальної інтеграції та розвитку громадянського суспільства через волонтерство: посібник / Т. А. Фоміна. – Київ: Міжнародний центр гуманітарної допомоги, 2020. – 220 с.
9. **Кириленко С. А.** Роль соціальних послуг у створенні ефективної соціальної згуртованості в громадах: монографія / С. А. Кириленко. – Черкаси: ЧНУ, 2021. – 210 с.
10. **Мельник Л. О.** Розвиток волонтерських ініціатив в Україні: досвід, проблеми та перспективи: навчальний посібник / Л. О. Мельник. – Київ: Юрінком Інтер, 2021. – 175 с.

Інформаційні ресурси

1. **Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України** – <https://www.msp.gov.ua>
На сайті міститься інформація про державну політику в галузі соціальних послуг, волонтерства, соціального забезпечення та інклюзивності.
2. **Урядовий портал України** – <https://www.kmu.gov.ua>
Офіційний ресурс, що забезпечує доступ до документів, програм і реформ у сфері соціальних послуг і волонтерства.
3. **Національна соціальна сервісна служба України** – <https://socialservice.gov.ua>
Платформа для отримання детальної інформації про надання соціальних послуг, політику щодо соціальної інтеграції та розвитку волонтерських ініціатив.
4. **Українська асоціація волонтерських організацій (УАВО)** – <https://www.uavo.org.ua>
Портал, що об'єднує волонтерів та організації, надає актуальну інформацію про можливості волонтерства та проекти по всій Україні.
5. **Фонд соціальних ініціатив** – <https://sociad.org.ua>
Інтернет-ресурс, який підтримує розвиток волонтерства та соціальної згуртованості, а також надає консультації з питань реалізації соціальних проектів.
6. **Благодійний фонд «Доброта»** – <https://dobro.org.ua>
Ресурс для волонтерів та благодійних організацій, що забезпечує доступ до актуальних новин, можливостей для участі у соціальних програмах та реалізації ініціатив.
7. **Волонтерський ресурсний центр України** – <https://volunteer.org.ua>

8. **Громадська організація «Тепле Місто»** – <https://teplemisto.org>
Ресурс, який об'єднує громадські ініціативи, сприяє розвитку соціальної згуртованості через волонтерство та міську активність.

9. Інститут соціальної роботи та управління ЗНУ – <https://znu.edu.ua>

Офіційний сайт, що містить інформацію про навчальні курси, тренінги та можливості для студентів і волонтерів у сфері соціальної роботи.

10. **Проект «Волонтерство в Україні»** – <https://volunteerukraine.org>
Платформа для пошуку волонтерських можливостей в Україні, ресурс для підтримки соціальних ініціатив та розвитку громадської активності.

Додаток

Доповнення та зміни до робочої програми навчальної дисципліни

[illegible]

